

Od přírody k obrazu

Od původních krajin šel jsem cestou od náhody k něčemu, nad čím mám kontrolu. K výsledku, o kterém vím, proč k němu došlo.

Vývoj vedl od náhodnosti k pochopení elementárního řádu.

Každý obraz má původ v tom předchozím, budoucí v tom současném.

ZS, 1995

Koncem padesátých let se Zdeněk Sýkora dostal ve své tvorbě do momentu, který by se dal označit jako rozmezí. Celé desetiletí předtím trpělivě objížděl se stojanem a často velkými plátny okolí rodných Loun při cestách za motivy a postupně vystřídal různé způsoby, jak uchopit svůj intenzivní a vášnivý pocit z přírody pomocí malby.¹ Prošel důsledným formálním vývojem, od realismu přes impresionismus až k fauvistickým obrazům v druhé půli padesátých let. O správnosti svého kurzu však pochyboval. Cítil, že ho tento směr, a především autonomní nároky malby samotné odvádějí od milované přírody. Zpětně přiznal, že abstrakci v té době „nemohl ani cítit“. Měl problém s malováním, dlouho nemohl dokončit některá rozmalovaná plátna. Jeho paleta se v roce 1957 po zájezdu do slunného Řecka na krátký čas projasnila, ale tento slibný vývoj zbrzdily rodinné starosti. Vážná nemoc matky ho nutila trávit více času doma, i z těchto důvodů začal malovat také zahradu za domem.

Zásadním impulzem, který měl celou situaci šťastně zvrátit, se stal zájezd do leningradské Ermitáže v roce 1959. Zde si na kolekci Matissových obrazů od jeho impresionistických začátků až k barevněplošným obrazům uvědomil, jaká je funkce barvy a linie jako výrazových prostředků, jaké jsou zákonitosti vztahů mezi jednotlivými barvami.² Na Matissovi podle vlastních slov pochopil podstatu Cézannova génia.³ Josefu Hlaváčkovi shrnul s odstupem mnoha let celý problém následovně: „Do té doby, dokud je světlo interpretováno opticky, barevnou skvrnou, do té doby je prostor hluboký a otevřený. Ale v okamžiku, kdy světlo přejde do kvality barvy, třeba do barevné plochy, což začal vlastně van Gogh, v tom okamžiku se ztrácí prostorové působení obrazu. To byl velice důležitý moment a ještě důležitější bylo tento princip pochopit.“⁴

Obohacen o novou zkušenost se vrátil domů, a nemohl-li doposud některá plátna dokončit, namaloval nyní obraz za jedno odpoledne. Zákonitosti vztahů mezi základními výtvarnými prostředky, které nově pochopil, bude i nadále postupně rozvíjet v celé další tvorbě.

Přímý výsledek Matissovy lekce, řadu barevněplošných obrazů, označujeme podle převažujícího motivu jako *Zahrady*, i když mezi ně můžeme počítat již i některé obrazy začaté před zlomovým zájezdem do Ermitáže, nebo i obrazy s jinými motivy – *Strom*, 1959, 50 × 60 cm, *Podzimní les*, 1960, 60 × 80 cm, a také obrazy zcela nepopisného výrazu ze začátku šedesátých let – *Zahrada*, 1960, 98 × 70 cm.

1 Ve filmovém dokumentu *Zdeněk Sýkora*, z cyklu *Album*, Česká televize, 1993 (dále jen *Album*, 1993), mluví dokonce o vyloženém trápení a nemožnosti přenést svůj pocit na plátno.

K tomu se váže i jeho vzpomínka citovaná v poznámce č. 18.

2 *Album*, 1993.

3 Vítek Čapek, *Rozhovor se Zdeňkem Sýkorou*, 1986, in: *Zdeněk Sýkora. Rozhovory*, Gallery, Praha 2009, str. 56.

4 *Album*, 1993.

Černá zahrada, 1958, olej / plátno, 60 × 80 cm

Podzimní les, 1960, olej / plátno, 60 × 80 cm

Práce v architektuře

Schopnost malířského a sochařského projevu integrovat s architekturou považuji za důkaz jeho aktuálnosti. Je to vždycky dobrý pocit, když práce, která vznikla v uzavřeném ateliéru, začne fungovat v každodenní sociální komunikaci.

ZS, 1986

Litvínovské koupaliště, návrh a realizace ochozu šaten Zdeněk Sýkora, začátek šedesátých let, zničeno při rekonstrukci

↓ Zdeněk Sýkora s Vladislavem Mirvaldem při realizaci opony ve Fučíkově divadle v Lounech, 1963

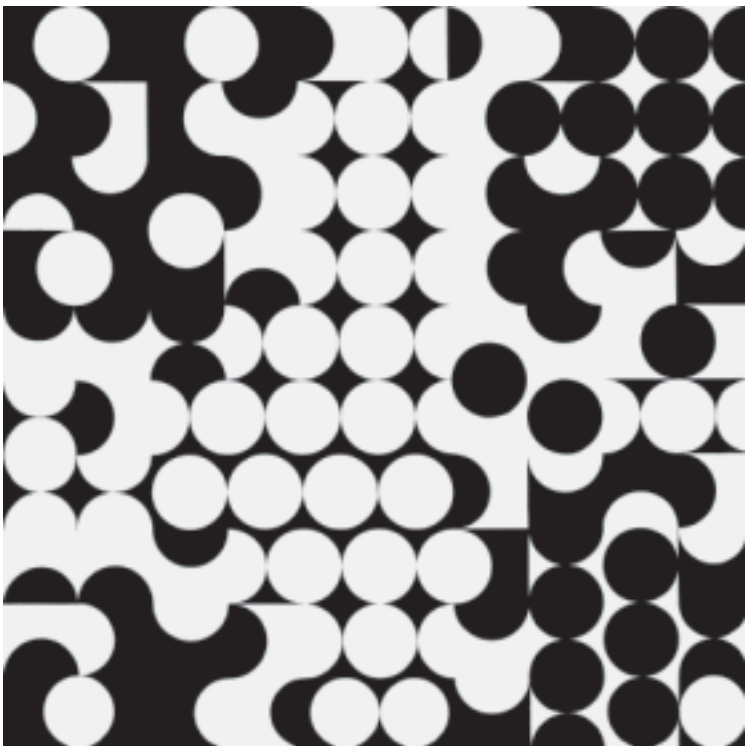
Větrací komíny Letenského tunelu
od architekta Josefa Kalse; skleněná
mozaika podle návrhu Zdeňka Sýkory,
1969, výška komínů 17 m, 18,5 m,
19 m a 20 m. Vlevo dokončovací práce
před čtyřiceti lety, vpravo současný stav

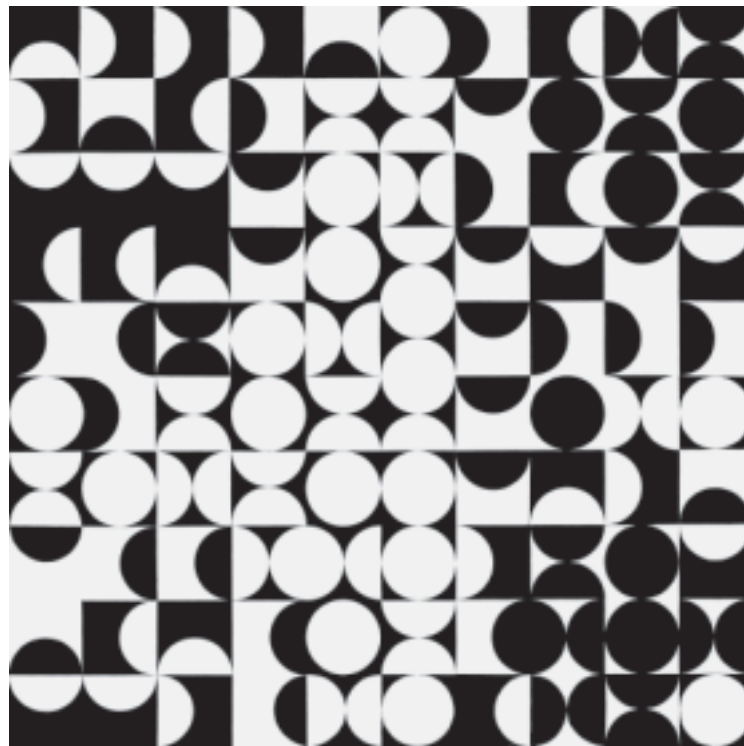

Topologická struktura, 1969,
plech / autolak, 103 × 174 × 95 cm
Bílá struktura, 1972, dřevo / barva,
38 × 100 × 50 cm

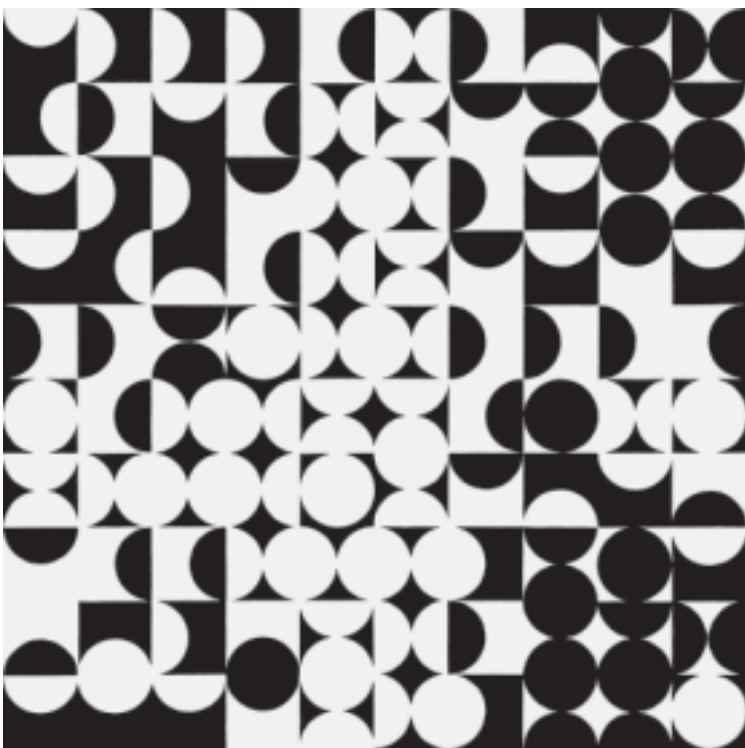

Černo-bílá struktura, 1964, olej / plátno, 100 × 100 cm

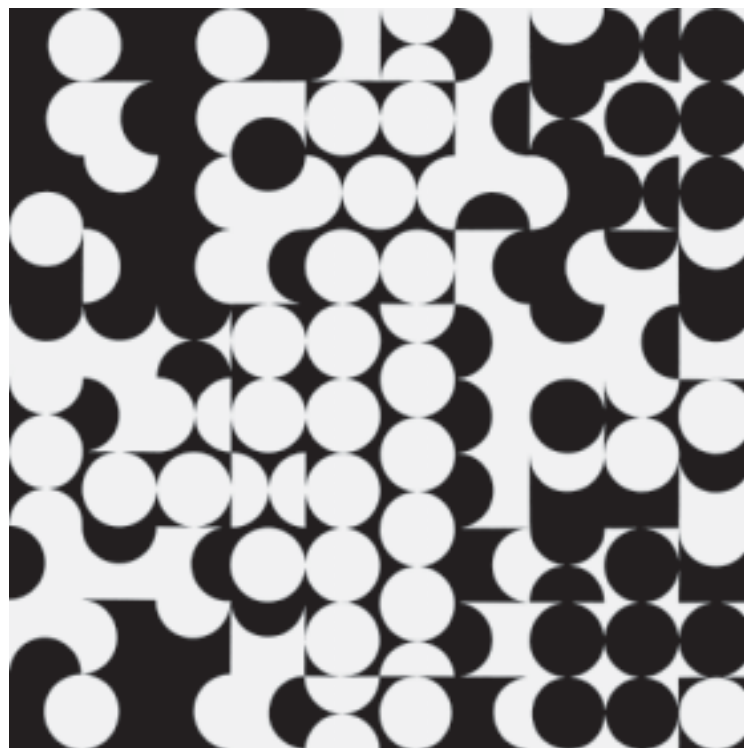

Černo-bílá struktura, 1964, olej / plátno, 100 × 100 cm

Černo-bílá struktura, 1964, olej / plátno, 100 × 100 cm

Černo-bílá struktura, 1965, olej / plátno, 100 × 100 cm

Linie č. 139, 1997, olej / plátno, 100 × 100 cm

Linie č. 142, 1997, akryl / plátno, 100 × 100 cm

Linie č. 140, 1997, akryl / plátno, 100 × 100 cm

Linie č. 150, 1998, akryl / plátno, 100 × 100 cm

Skvrny, 1989, olej / plátno, 95 × 95 cm

Barevná makrostruktura, 1972, olej / plátno, 150 × 150 cm

Růžová zahrada, 1960, olej / plátno, 50 × 50 cm

Linie č. 217, 2003, akryl / plátno, 130 × 130 cm

Zdeněk Sýkora: Můj systém

Mein System. Mein Text.

Grundsätzlicher Prinzip:
 Gegenwärtige Buchstabenfolge von Elementen werden nach
 verändertes Programm konstruiert.

Elemente:
 Jedes logische Bild in welcher jedes Element seinen Haupt-
 teil. Es sind nach des vertikalen Reihen- sondern diese Reihen geradlinig
 und nach so bezeichnet 1, 2, 3, 4. Ihre Lage werden durch Buchstaben
 1, 2, 3, 4, 5, 6, bezeichnet. Elemente 1, 2 und 3, 4 sind Variationen
 von Ausgangselementen 1 und 2. (siehe Bild 1, 2)

Programm
 besteht aus: a) Vorgeben (Bild III), das heißt Buchstabenlagen von
 Ausgangselementen und Zeichen +, -. Die weitere
 Folge wird sehr viel vorgehen, es muß immer aus
 ein Element!

b) Nach der Regel nach welcher Ausgangselemente Elemente
 entsprechende Lage bilden werden.

Die Regel sieht:
 1. V, O, Elemente sollen sich mit Farben verbinden.
 Elemente sollen sich mit Farben verbinden.
 2. V, O, Elemente sollen sich mit Farben verbinden.
 Elemente sollen sich nicht mit Farben verbinden.
 3. V, O, Elemente sollen sich nicht mit Farben verbinden.
 Elemente sollen sich mit Farben verbinden.
 4. V, O, Elemente sollen sich nicht mit Farben verbinden.
 Elemente sollen sich nicht mit Farben verbinden.

Wichtigste Regel der Regel ist Buchstaben.

In Reihe (Bild III) wurde Regel (V, O) benutzt.
 In Reihe (Bild IV) wurde Regel (V, O) benutzt.

Reihen + + und -, bestimmten Reihen Va wenn werden ablassen oder
 abstrahieren der Buchstaben von entsprechenden Teil des Elementes.
 Gezeichnet wird gewöhnlich (von Beispiel 1, 2, 3) und hat eine vertikale
 Linie oder veränderte Funktion der Lage von Zeichen an anderen
 Elementen und umgekehrt. Aber Gezeichnet bedeutet nicht
 veränderte Lage Zeichen, niedrigere bedeutet ursprüngliche Lage.
 Bild 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100.

II.

III.

IV.

V.

11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
31	32	33	34	35	36	37	38	39	40
41	42	43	44	45	46	47	48	49	50
51	52	53	54	55	56	57	58	59	60
61	62	63	64	65	66	67	68	69	70
71	72	73	74	75	76	77	78	79	80
81	82	83	84	85	86	87	88	89	90
91	92	93	94	95	96	97	98	99	100

VI.

11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
31	32	33	34	35	36	37	38	39	40
41	42	43	44	45	46	47	48	49	50
51	52	53	54	55	56	57	58	59	60
61	62	63	64	65	66	67	68	69	70
71	72	73	74	75	76	77	78	79	80
81	82	83	84	85	86	87	88	89	90
91	92	93	94	95	96	97	98	99	100

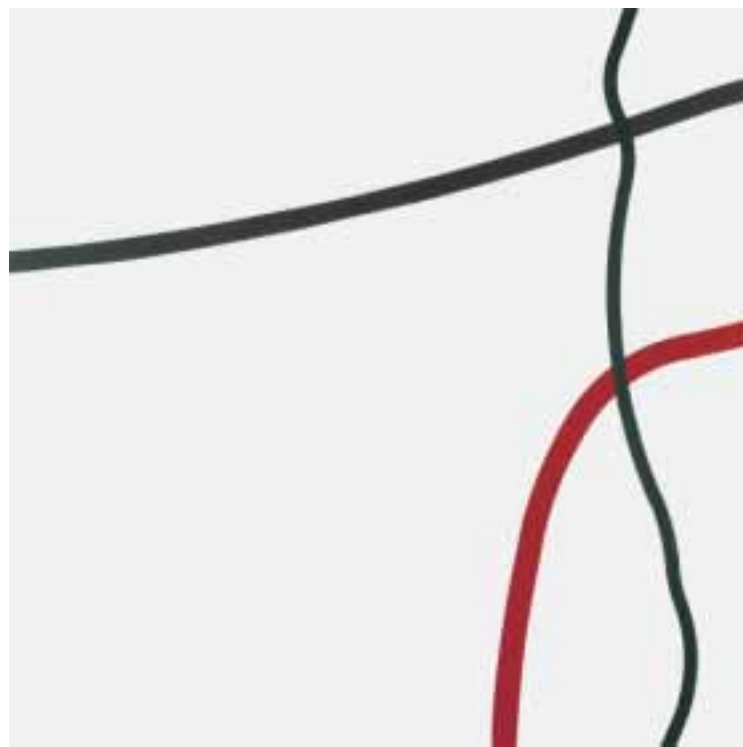
Legend:

11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
31	32	33	34	35	36	37	38	39	40
41	42	43	44	45	46	47	48	49	50
51	52	53	54	55	56	57	58	59	60
61	62	63	64	65	66	67	68	69	70
71	72	73	74	75	76	77	78	79	80
81	82	83	84	85	86	87	88	89	90
91	92	93	94	95	96	97	98	99	100

Německá podoba textu, otištěná pod názvem Mein System v časopise Kunst v roce 1969

Tři linie, 1974, olej / plátno, 150 × 150 cm

Linie č. 152, 1998, akryl / plátno, 110 × 110 cm

Evoluce

K prvním liniím a jejich číslování je potřeba několik upřesnění. Jak už jejich jméno naznačuje, na začátku Sýkorova liniového období byly *První linie*. Po tomto obraze následuje dvoudílné plátno *Renata*, po něm *Pět krátkých linií*, *Tři linie* a až po nich teprve *Linie č. 1*. Od nich začíná číslovaná řada všech liniových obrazů. Zatímco první obrazy můžeme považovat za úvodní ověřování nového systému, od *Linií č. 1* jde o rozhodné směřování. Linie se zde také začaly pohybovat mnohem svobodněji, počet možných směrů, kudy se mohla každá linie v každém kroku vydat, narostl na 12, zmizela tak viditelná vazba na rastr. Tímto způsobem vzniklo deset obrazů.

Práce na liniích zintenzivněla začátkem osmdesátých let, kdy Zdeněk Sýkora odešel do důchodu a naplno se začal věnovat práci na nových obrazech. Za dva roky namaloval osm obrazů. Své tehdejší postupy práce a jejich výsledky poprvé veřejně publikoval v textu *K mým liniovým programům* (viz str. 73–75). Svůj systém v budoucnu neustále krok za krokem inovoval a zdokonaloval společně se svou uměleckou i životní partnerkou Lenkou. Každý nový obraz bude

1920

*3. února v Lounech

1931–38

studium na lounské reálce ■ k jeho největším zájmům v té době patřilo fotografování a sport – hokej, volejbal, lyžování, cyklistika ■ první malířské pokusy

1939–45

na přání rodičů nastoupil na Vysokou školu báňskou do Příbrami ■ po zavření vysokých škol zaměstnán u dráhy ■ účastnil se činnosti neformální surrealistické skupiny v Lounech ■ fotografuje a experimentuje s technikou fotokoláže – vznikají ilustrace k básním ■ maluje obrazy se surrealistickou tematikou, většinu z nich později zničil

1945–47

vysokoškolská studia v Praze, absolvoval na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy v Praze, obor výtvarná výchova, deskriptivní geometrie a modelování; profesori Martin Salcman, Cyril Bouda, Karel Lidický, František Kovárna, Vladimír Denkstein; spolužáci Kamil Linhart, Jan Smetana, Vladislav Mirvald, Karel Malich, Dalibor Chatrný ■ seznámení s Jiřím Kolářem

1946

ovlivněn výstavou *Umění republikánského Španělska / Španělští umělci Pařížské školy* začal malovat kubistické obrazy

1947–66

asistentem na katedře výtvarné výchovy Pedagogické fakulty UK ■ v Praze se nikdy neusadil, pravidelně dojížděl z rodných Loun

40. léta

koncem čtyřicátých let začali společně s Vladislavem Mirvaldem jezdit na kole do okolí Loun a malovat v plenéru ■ začíná vystavovat na menších kolektivních výstavách – 1949 U Hybernů v Praze a 1950 v nově otevřeném Fučíkově divadle v Lounech

50. léta

společně se svými přáteli výtvarníky, literáty a filozofy se scházejí pravidelně u Kolářova stolu v kavárně Slavia; účastníky těchto setkání byli Kamil Bednář, Václav Boštik, Richard Fremund, Vladimír Fuka, Jan Grossman, Josef Hiršal, Kamil Lhoták, Karel Malich, Zdeněk Urbánek, Jan Vladislav; do této společnosti uvedl i své přátele, „lounské básníky“ – Josefa Hlaváčka, Emila Juliše a Jana Sekeru

1952

první samostatná výstava, v Alšově síni Umělecké besedy v Praze vystavil celkem 42 obrazů

1953

přechod k větším formátům, v přírodě maluje na plátna i dva metry široká ■ původně realistický výraz jeho krajin se postupně proměnil pod vlivem práce Antonína Slavíčka, Jindřicha Pruchy a později Pierra Bonnarda ■ sílící zájem o problém vztahu barvy a prostoru ho postupně přivedl od krajinných celků blíž k zobrazované skutečnosti – maluje své přátele u Ohře, zátiší u řeky a také pohledy do ulice

1957

zájezd lodí do Řeck a Benátek společně s Kamilem Linhartem a Jiřím Paterou

Zdeněk Sýkora hokejista, 2. polovina třicátých let

Malování na lávce nad řekou, začátek padesátých let

Stěhování struktur z ateliéru, začátek sedmdesátých let

Instalace poutače se Sýkorovým obrazem na fasádě MUMOKu ve Vídni, 2001

Spolupráce v ateliéru, 1997

S galeristou Heinzem Teuflem při natáčení dokumentu, Louny 2006

Písně kosmické Jana Nerudy v nakladatelství Aulos v Praze ■ začátek spolupráce s nakladatelem Zdeňkem Křenkem a grafickým designérem Zdeňkem Zieglerem
2000

výstava *L'autre moitié de l'Europe 4*, Galerie Nationale Jeu de Paume, Paříž
2001

obraz *Linie č. 137* z roku 1997 se stal logem úvodní výstavy nově otevřeného Muzea moderního umění ve Vídni ■ Jaroslav Brabec o něm natočil hodinový filmový dokument v cyklu České televize *Evropané*

2002

výstava *Lanterna Magika, New Technologies in Czech Art of the 20th Century* v Paříži

2003

francouzským ministrem kultury mu byl udělen titul rytíře Řádu umění a literatury

■ soubor čtyř větracích komínů na Letné s mozaikou podle Sýkorova návrhu prohlášen za kulturní památku

2004

obrazy s liniemi, které formátem pouze procházejí a mají větší možnost volného pohybu

2005

největší realizace linií v architektuře – řešení vstupní haly nové budovy Řízení letového provozu ČR v Jenči u Prahy (spoluautorkou Lenka Sýkorová) ■ *Linie č. 24 – Poslední soud* zakoupila francouzská národní galerie Centre Pompidou v Paříži

■ obdržel rakouskou cenu Herberta Boeckla za celoživotní dílo

■ retrospektivní výstava v Museu der Moderne v Salcburku

2006

Heinz Teufel natáčí v Lounech část videodokumentu o umělcích své galerie
2007

Linie č. 24 součástí stálé expozice Centre Pompidou v Paříži ■ nominován na mexickou cenu Leonardo da Vinciho

2008

vyšel první díl monografie věnovaný grafickému dílu

2009

laureátem Ceny Vladimíra Boudníka ■ vyšel druhý díl monografie – *Rozhovory*

■ v nakladatelství Aulos vychází bibliofilie *Struktury linie poezie*, výběr z experimentální poezie šedesátých let Bohumily Grögerové a Josefa Hiršala s ilustracemi Zdeňka Sýkory

od osmdesátých let se i jeho liniové obrazy postupně staly součástí soukromých sbírek na celém světě a sbírek některých evropských muzeí, např. Stedelijk Museum Amsterdam, Josef Albers Museum Bottrop, Wilhelm-Hack-Museum Ludwigshafen am Rhein, Museum für konkrete Kunst Ingolstadt, Neues Museum Nürnberg, MUMOK – Stiftung Ludwig Wien, Arithmeum im Forschungsinstitut für diskrete Mathematik Universität Bonn, Museum für Angewandte Kunst Köln, Sammlung Ruppert – Museum im Kulturspeicher Würzburg, Sammlung Teufel im Kunstmuseum Stuttgart, Hubertus Schoeller Stiftung – Leopold-Hoesch-Museum Düren, Musée d'art moderne de Saint-Etienne, Musée nationale d'art moderne Centre Pompidou Paris